

NEWS

PROSINEC 2019

Vážené čtenářky a vážení čtenáři!

Přeji Vám šťastné a veselé Vánoce. Do nového roku 2020 Vám chci popřát štěstí, zdraví a dobrou vůli kolem Vás, aby se to důležité dařilo. Děkuji Vám za spolupráci v roce 2019.

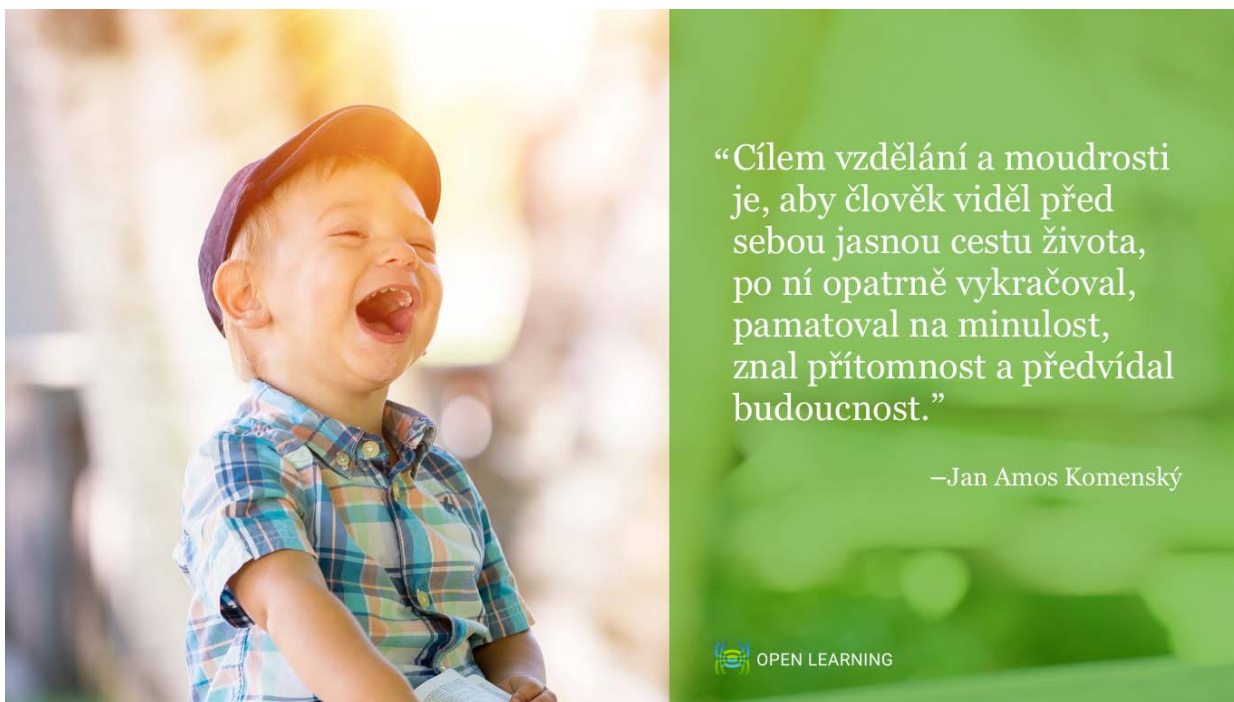
Se slovy pana prezidenta Václava Havla vykročme optimisticky a s nadějí do nového roku. **„Naděje není to přesvědčení, že něco dobře dopadne, ale jistota, že má něco smysl bez ohledu na to, jak to dopadne.“**

V prosincovém čísle našeho zpravodaje Vám nabízíme pohled redaktorky Zuzany Hronové na změny a budoucnost vzdělávání v naší zemi.

Jitka Kunčarová

Kam dál ve vzdělávání?

“Cílem vzdělání a moudrosti je, aby člověk viděl před sebou jasnou cestu života, po ní opatrně vykročoval, pamatoval na minulost, znal přítomnost a předvídal budoucnost.”

—Jan Amos Komenský

 OPEN LEARNING

Učit se jen to užitečné. Neodříkávat, chápat. České vzdělávání čeká radikální změna Zuzana Hronová

Zdroj: [Aktuálně.cz](https://www.aktuálně.cz), 13. 11. 2019

Ministerstvo školství představilo spolu s autory Strategie 2030+ plán, kudy se má ubírat vzdělávání v Česku do roku 2030. Přináší celou řadu změn, které by měly zastaralé pojetí výuky přetvořit ve školu pro život. Žáci se učí až polovinu zbytečných informací, bflují chvilkové znalosti kvůli testu. S tím má být konec. Zásadní však bude, zda učitelé změny přijmou a dostanou k nim prostor.

Přizpůsobit výuku době

Klíčový dokument vzdělávání do roku 2030 konstatuje, že se obsah a způsob vzdělávání musejí radikálně změnit. Nemělo by se zapomínat na to, že škola už dávno není hlavní zdroj informací a že samotná frontální výuka nemůže obstát. Snažit se nacpat dopasivních žáků co největší množství informací je model z 19. století, ačkoliv uběhla již pětina 21. století.

Zefektivnit výuku

Tak, jak je dnes výuka nastavena, jeví se jako velmi neefektivní, což dokazují i data z vědeckých šetření. „Vědecké průzkumy nám říkají, že si absolvent školy tři roky po jejím skončení pamatuje pouze 2 až 15 procent informací, které mu byly předány. Další výzkumy pak říkají, že pokud s informací nepracujeme nejméně šestkrát, uloží se pouze do krátkodobé paměti a velmi brzo vymizí,” upozorňuje Radko Sáblík, člen expertní skupiny Strategie 2030+ a ředitel Smíchovské střední průmyslové školy.

„Snaha předat co nejvíce informací vede k tomu, že si jich paradoxně pamatujeme méně, neboť nezbývá čas prioritní učivo procvičovat a opakovat, aby se tyto poznatky uložily do dlouhodobé paměti,“ uvedl také ve svém blogu na Aktuálně.cz Sáblík.

Znalosti neodříkávat, ale pochopit

V rámci požadované proměny obsahu a způsobu vzdělávání Strategie 2030+ nabádá učitele, aby využívali celou škálu metod výuky, a pokud možno ji individualizovali. Mají také podporovat kooperaci ve výuce. „Je třeba se učit znalosti pochopit, aplikovat, ne je pouze odříkat. Je třeba žáky naučit se učit,“ doporučují autoři.

Naučit jen polovinu. Tu užitečnou a pořádně

Je nutno vytvořit prostor pro tvořivou práci učitele. Autoři Strategie 2030+ proto navrhují redukovat obsah probírané látky zhruba o polovinu. Tudíž je potřeba stanovit si prioritní učivo, to kreativně procvičovat, opakovat a aplikovat. „Zdá se to možná jako radikální zásah, neříkáme, že to musí být ve všech předmětech, ale pro zefektivnění výuky je to nezbytný zásah,“ říká spoluautor vize Radko Sáblík.

Zvýšit digitální gramotnost. Nejen žáků, ale i učitelů

Je potřeba rovněž zlepšit digitální gramotnost ve školách, tedy schopnost používat digitální technologie ve výuce. (Též se hovoří o ICT gramotnosti – tedy používání informačních a komunikačních technologií.) Často působí až směšně, když učitelé informatiky na základních školách (někdy s aprobací matikáře, často ale třeba tělocvikáře) předávají žákům své minimum ICT znalostí, tedy jak ovládat počítač.

Žáci přitom tuto schopnost dávno mají, hravě ovládají počítače, notebooky, tablety i chytré telefony. To, co jim učitel může předat nového, je tedy vhodné využívání moderních technologií ve výuce. Autoři vzdělávací strategie rovněž doporučují mobily nezakazovat, ale vhodně je začlenit do výuky, například pro rozšířenou realitu či práci s informacemi. Mohou tak zvýšit zájem o výuku a dosáhnout lepších výsledků.

Netestovat okamžité znalosti

Dalším požadavkem je, aby testy, přijímací zkoušky či maturita vycházely ze Strategie 2030+ a zde stanovených cílů vzdělávání. Testování by se tedy nemělo zaměřovat výhradně na zkoumání pouhých okamžitých znalostí, ale na schopnost znalostem porozumět a umět je použít.

Učitel má být průvodce vzděláváním

Učitel by v dnešní době neměl již pouze předávat informace a vyžadovat jejich memorování. Měl by spíše být průvodcem žáka či studenta vzděláváním, jeho oporou a rádcem (mentorem), měl by ho naučit se učit. Měl by mu pomoci vyváženě nabývat nejen znalostí, ale i dovedností, postojů a hodnot. A soustředit se především na vnitřní motivaci svých svěřenců – musí tedy vnímat výuku jako hodnotnou a užitečnou. Studenti by se neměli učit jednorázově na test kvůli známám, ale kvůli tomu, že tyto znalosti jsou užitečné pro jejich další život, praxi či studium.

V češtině učit potřebné dovednosti

Mnozí češtináři dogmaticky lpí na odříkávání definic, co je zeugma, anakolut, elipsa či apoziopéze, na nekonečných větných rozborech a podrobném určování větných členů. Lehce se to odučí, lehce otestuje, lehce oznámkuje. S praktickým použitím jazyka to má ale společného pramálo.

Autoři Strategie 2030+ proto u českého jazyka navrhují důraz na výuku potřebných kompetencí, jako je porozumění textu, schopnost vyjádřit myšlenku, dovednost komunikovat či prezentovat své názory a postoje. Tyhle dovednosti se hodí každému uživateli češtiny bez ohledu na profesi.

V matematice méně učení, více logiky a přemýšlení

Také ve výuce matematiky by se měl sladit obsah vzdělávání s podporou potřebných kompetencí. Větší důraz by se měl klást na základy logiky, schopnosti analýzy, hledání vhodných variant řešení a na realizaci vybraného řešení. Rozhodně se neučit postupy nazpaměť. Matematika nemá být o znalostech, ale o schopnostech, má naučit žáky přemýšlet a řešit problémy, ne je zkoušet ze znalostí početních operací a vzorečků.

Maturita? Celoroční práce s obhajobou

Vize českého vzdělávání do roku 2030 navrhuje zásadně pozměnit podobu maturity. Ta dnes obnáší především biflování velkého množství informací. Uvažuje se, že by mohla vypadat spíše jako státnice. Student by pracoval (případně i ve skupině) na celoroční práci za pomoci konzultanta a garanta, tuto práci by pak musel obhájit před komisí. Téma by si vybíral student a schvaloval ho ředitel.

Komu to přijde jako příliš velká změna, měl by vědět, že spoluautor této myšlenky, ředitel Smíchovské střední průmyslové školy Radko Sáblik, již tento model zdárně uplatňuje v praxi v rámci odborné části maturity. Pracovní skupina studentů řeší konkrétní úkol, který musí mít využitelný výstup. Tuto celoroční práci pak obhajují u maturity před komisí.

Nevyučovat studenty pro konkrétní pozice

Během představování Strategie 2030+ zazněl ze strany autorů i důrazný nesouhlas s výukou studentů na konkrétní pracovní pozici. Takové počínání bylo dokonce označeno za „páchání zločinu“. Vysvětlují to tak, že nevíme, co budou absolventi dělat, tušíme však, jaké dovednosti budou potřebovat.

„Bude muset dojít k výrazným revizím odborného školství. Protože jestliže někdo v současnosti vychovává studenta na konkrétní pracovní pozici, opravdu na něm páchá zločin. Protože on potřebuje mít kreativní dovednosti, potřebuje být schopen měnit pracovní pozice,“ říká Radko Sáblik.

Podporovat podnikavost studentů

Nová vize vzdělávání počítá s podporou podnikavosti studentů. Nesouhlasí s dosavadním nastavením výuky, které automaticky předpokládá, že student bude „vykořisťovaným zaměstnancem“, nikoliv zaměstnavatelem. „Proč by neměli oni dávat práci jiným?“ ptají se autoři a radí vést studenty k vizi vlastní živnosti či firmy.

Dávat studentům důvěru, klást na ně zodpovědnost

Podle Strategie 2030+ se musí zásadně změnit vztah učitele a žáka či studenta. Vyučující se na něj dnes dívá jako na objekt vzdělávání. Důležité je spíše partnerství, spolupráce na společném zájmu, kterým je dosažení dovedností a schopností. Žákům a studentům je třeba dát důvěru, ale zároveň musí přijmout odpovědnost za své vzdělávání.

Vystoupit z komfortní zóny, přijmout změny

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030 není rozhodně první vize českého školství ani první pokus o reformu výuky. Na praxi a praktický běh škol však dosavadní strategie neměly příliš velký dopad. Pro učitele, který není typem nadšence, jenž má vzdělávání a formování dětí jako poslání, je vždy jednodušší jít ve starých zaběhnutých cestách než složitě prošlapávat nové. A navíc nynější rámcové vzdělávací programy jsou tak přeplněné, že učitelé mají co dělat, aby vše stihli odvykládat. Takže i tam, kde je na kreativitu síla a chuť, chybí čas a prostor.

„O tom, jak bude vzdělávání vypadat, nakonec vždy rozhodnou ředitelé a učitelé. Oni jsou ti, kdo mohou školství pozvednout. Oni musí mít vytvořeny co nejlepší podmínky, ale také musí vystoupit ze své komfortní zóny, přijmout změny, zahořet pro ně," vzkazují do škol autoři strategie.

Ulevit ředitelům

Aby toto všechno mohlo fungovat, musí se změnit ještě více věcí než jen přeplněná kurikula, vyhořelí učitelé neochotní k jakékoliv změně či nízké platy. Musí se snížit administrativní a další nepedagogická zátěž ředitelů, aby se mohli věnovat především pedagogickému vedení učitelů, „pedagogickému leadershipu“.

Také učitel by neměl věnovat čas přebujelé administrativě či ubíjejícím dozorům na chodbách, ale co nejdokonalejší přípravě a seberozvíjení. To vyžaduje dostatečný počet pedagogických i nepedagogických pracovníků. Musí se také celoživotně zvyšovat odbornost učitelů i ředitelů i jejich dovednosti.